

Міланченко В.А.

студентка;

Петленко Ю.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

КОМПЛАСНС-КОНТРОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ КОМПАНІЇ

Розвиток технологій, глобалізація ринків, зростання конкуренції формують не лише умови для розвитку компаній, а зумовлюють появу різних ризиків. Особливого значення набувають ризики невідповідності діяльності компаній законодавству, внутрішнім нормам чи діловій етиці, що може спричинити погіршення репутації та фінансові втрати. Все це актуалізує необхідність впровадження належного рівня компласнс-контролю з метою забезпечення фінансової безпеки компанії.

Запровадження комплаєнс-контролю є новим явищем, а тому потребує поглибленого наукового дослідження та осмислення його наслідків для формування безпечого середовища розвитку компаній в Україні.

Поняття «комплаєнс», за визначенням Міжнародної асоціації комплаєнсу використовується для позначення особливої характеристики господарських процесів і явищ компанії, що відповідають правилам, нормам, вимогам, стандартам, встановленим на двох рівнях – зовнішньому та внутрішньому середовищі компанії [1].

Загалом у наукових дослідженнях комплаєнс досить часто вивчають як одну із функцій контролю [2], та використовують спеціальний термін комплаєнс-контроль. Даний термін Кобелева Т.О. [2], Перерва П.Г. [3], Романчик Т.В. [5], розглядають як систему превентивних заходів по виявленню та уникненню ризиків корупції, порушення податкового чи іншого законодавства, ризиків недотримання корпоративних стандартів та вимог.

Мехед А.М., Варналій З.С. (2021) [4] відзначають, що комплаєнс компаніїсприяє забезпеченню фінансової стійкості компанії від внутрішніх та зовнішніх загроз шляхом застосування діагностичних, інструментальних, контрольних заходів фінансового характеру.

Проведені нами дослідження низки тематичних публікацій [4; 5] дозволили визначити, що внутрішні та зовнішні загрози можуть виникати внаслідок цілеспрямованих дій або неухважності, некомпетентності чи недбалості працівників або зовнішніх контрагентів. При цьому наслідками загроз виступають фінансові та нефінансові втрати, зокрема ті, що в кінцевому підсумку призводять до фінансових втрат).

Узагальнюючи результати наших теоретичних досліджень отримано висновки про доцільність поділу усіх джерел потенційних ризиків на внутрішні та зовнішні загрози. Так, до внутрішніх загроз на основі аналізу [4; 5] відносимо – відповідність персоналу вимогам законодавства, кодексу ділової етики, внутрішнім нормам; відтік інформації, що становить комерційну тасмницю або навмисне спотворення інформації; виникнення конфліктів з партнерами; різного типу не відповідність документообігу юридичним нормам тощо.

Разом з тим, до внутрішніх факторів, що можуть вплинути на відносини із контрагентами, конкурентну позицію на ринку, репутацію або спричинити порушення законодавства відносимо наступні – недобросовісність конкурентів, ненадійність постачальників або недоступність певних ресурсів, відмова споживачів від продукції і т.д. За даними наведеними Романчик Т. В. [5] зовнішні фактори спричиняють зниження обсягів реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та погіршують умови для конкурентоспроможності та рентабельності діяльності компанії.

Система комплаєнс-контролю залежить від існуючих ризиків, специфіки діяльності компанії, рівня законодавчого регулювання в країні, але виділяють наступні загальні та найважливіші сфери дії комплаєнсу:

- протидія корупції;
- протидія шахрайству та відмиванню грошей;
- дотримання та відповідність законодавству у частині бухгалтерського обліку, оподаткування, валютного, митного регулювання тощо.

- відповідність екологічним нормам та соціальним стандартам [6].

У залежності від різних сфер та юрисдикцій виділяють наступні види комплаєнс-контролю:

1) регуляторний – дотримання норм банківського, фінансового, податкового, корпоративного законодавства, вимог регуляторів ринку;

2) корпоративний – дотримання прозорості, корпоративних політик, стандартів, аналіз пов'язаних сторін, розкриття кінцевих бенефіціарів;

3) фінансовий – дотримання фінансових норм, прозорість операцій, джерел надходження коштів;

4) комерційний – дотримання цивільного та господарського законодавства, контроль внутрішньо корпоративних, локальних, міжнародних угод, у тому числі обґрунтування їх економічної доцільності;

5) кадровий – дотримання трудового законодавства, нормативів, соціальних гарантій працівникам, контроль при працевлаштуванні та звільненні [7].

Кобелева Т.О. зауважує, що комплаєнс-контроль має бути впроваджений на належному рівні для забезпечення фінансової безпеки, довгострокового сталого розвитку компанії. Оскільки її керівництво має обирати ступінь регламентації усіх функціонально важливих процесів і явищ, які, з одного боку, впливають на реальний стан фінансової стійкості компанії та залежать від ринкових тенденції, нестабільності законодавства, а з іншого – не обмежують ініціативи працівників спрямовані на розвиток компанії.

Кобелева Т.О. [8] доводить необхідність запровадження в системі комплаєнс-контролю моделі трьох ліній захисту:

1) операційний внутрішній контроль компанії – побудова системи попереджувальних заходів та інструментів усунення ризиків у різних підрозділах компанії, оскільки саме в процесі їх безпосередньої діяльності виявляються ризики, або самі підрозділи можуть їх створювати;

2) активний комплаєнс-менеджмент – формування окремої служби, відповідальної за моніторинг фінансової стійкості компанії, формування інструментів управління фінансовими ризиками, контроль за шахрайством та своєчасним поданням звітності, що відповідає внутрішнім корпоративним нормам;

3) внутрішній аудит – аналіз діяльності структурних підрозділів та виявлення порушень, перевірка існуючої системи контролю.

Разом з тим, проблемні аспекти дослідження сутності комплаєнс-контролю в компаніях, загострюють до дискусії як теоретиків, так і практиків. Особлива увага при цьому звертається на окремі випадки, за яких існує недостатність вищезазначених ліній захисту, тому Кобелева Т.О. пропонує виділяти [8] четверту модель – зовнішній аудит, який є незалежним та проводить перевірку достовірності фінансової звітності, дотримання вимог законодавства в процесі діяльності, та порядку ведення бухгалтерського обліку, документообігу. Також до цієї моделі можуть включатися регулюючі органи, сертифікаційні організації або зовнішні партнери, які виступають додатковою гарантією ефективності комплаєнс-контролю.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє визначити комплаєнс-контроль як систему превентивних заходів щодо виявлення та попередження ризиків корупції, розробці заходів із

протидії шахрайству та відмиванню грошей, дотримання а також умов щодо недопущення порушень податкового чи іншого законодавства, попередження ризиків недотримання корпоративних стандартів та вимог. Водночас, комплаєнс-контроль впроваджений на належному рівні, повинен забезпечити належний рівень фінансової безпеки компанії задля досягнення цілей її довгострокового сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. What is Compliance? URL: <https://www.int-comp.org/careers/your-career-in-compliance/career-in-compliance/>
2. Кобелєва Т. О. Дослідження взаємозв'язку комплаєнс-контролю з внутрішнім аудитом та внутрішнім контролем на промисловому підприємстві. *Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна*. 2019. № 2(21). С. 81–91.
3. Перерва П. Г. Комплаєнс-програма промислового підприємства: сутність и задачі. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПИ» : зб. наук. пр. - Сер. : Економічні науки*. 2017. № 24 (1246). С. 153–158.
4. Мехед А. М., Варналій З. С. Фінансова безпека підприємств в умовах цифрової економіки. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2021. № 3(42). С. 55–61.
5. Романчик Т. В. Комплаєнс-ризик у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Управління інноваційною складовою економічної безпеки : монографія : у 4 т. Т. 3 : Управління інноваційним базисом фінансової та інвестиційної складової економічної безпеки / за ред. О. В. Прокопенко, В. Ю. Школа, В. О. Щербаченко*. Суми : Триторія, 2017. п. 6.6. С. 266–279.
6. Кобелєва Т. О. Організаційна структура комплаєнс на промисловому підприємстві. *Вісник НТУ «ХПИ»*. 2018. № 47(1323). С. 121–127.
7. Чудак Л. А. Комплаєнс-контроль в корпоративному управлінні. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 39. С. 43–52.
8. Кобелєва Т. О. Чотири стратегії комплаєнс-захисту в системі економічної безпеки промислового підприємства. 2019 : VIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція для здобувачів вищої освіти і молодих науковців «Обліково-аналітичне забезпечення системи фінансово-економічної безпеки: інформаційно-комунікаційні технології та антикорупційний менеджмент». URL: <https://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/2311>